

DR. JOACHIM: *Das Marienburger Tresslerbuch der Jahre 1399—1409*
Königsberg, Oppermann 1896. 8 r. IX. és 687. lap (30 márka.)

Fenti cím alatt adta ki a „Marienburgi várkastély helyreállítása“ czéljából alakult egyesület a német lovagrend ottani számadáskönyvének 1399-től 1409-ig terjedő folyamát, mely a sűrű érintkezésnél fogva, mely Zsigmond királyunk és a német lovagok akkori nagymesterei (Konrad von Juningen és Ulrich von Jungingen) közt fennállott, sok a magyar történezsre és régészre nézve érdekes adatot foglal magában. E folyóirat czéljához képest az utóbbiakat kívánom itt figyelemben részesíteni.

A sólymokkal való vadászás kedvelt szórakozása volt az akkori uraknak és a német lovagok is tartottak sólyomidomító mestert, mint a hogy mostanában a lovak és kutyák kedvelői tartanak trainereket. Peter Felkener nevét többször találjuk e könyv lapjain, a ki azonban nemcsak a rend lovagjainak használatára tanított ki sólymokat, hanem a házi szükségletet meghaladó számban is, hogy azokkal a rend nagymestere idegen fejedelmeknek és barátjainak kedveskedjék. A 37. lapon ez áll: „Falken us zu tragen: zum irsten 11 m. (11 márka) deme Konige zu Ungern uff zwn Kasen“. (1399. nov. 23). Kase, (latin casa) kalitkát jelent, a mit a sólymok szállításánál bizonyos egység gyanánt használtak. Úgy látszik, hogy egy case-ben átlag 4 sólyom volt és a sólymok átlagos ára körülbelül egy márkát tett ki. Egy kalitka sólyom ára átlag 4 márka volt: zum irsten 75 m. vor 75 Falken, vor dem Falken 1 m.“ (77 lap). 1400 decz. 6. (77. lap) ismét 6 m. 1403 febr. 17. (233. lap) is ugyanannyi kiadás van bejegyezve sólymok szállításáért a magyar király részére. 1406 febr. 3-án (383. lap) „item 11 m. of eyne case falken zu tragen dem herren koninge zu Ungern“. 1408 okt. 27. (506. lap) hasonló tétel található, 1409 decz. 17. (593. lap) „11 m. Peter felkener von falken uszu tragen dem herren Konige von Ungern“. Úgy látszik, a Zsigmondnak küldött sólymok elsőrendű minőségűek voltak, mert az átlagos árnál drágábbra vannak számítva.

A sólymok árán kívül megtudjuk, hogy egy agárért mintegy 23 porosz márkát fizettek (221. lap, 1403 márcz. 31.), lovakat pedig több tétel tanúsága szerint 6—8—10 márkáért vásároltak.

Az akkori árak és pénzviszonyok felől szintén érdekes adatokat nyerünk azon összegek számbavételével, melyeket díjazás, illetve úti-költség czimén fizettek ki a Magyarországra küldött futároknak és küldötteknek. Így 1404-ben (314. lap) mintegy harmadfél márkát, 1405

január 31-én (344. lap) 2 márkát, „item 2 m. eym boten mit unsers-homeysters briefen ken Ungern gesant“, 1408-ban (598. lap) „1¹/₂ schok gr. (prágai garas) 9 fird. eyme lofer mit bryfen ken Ungern“ fizettek ki futárdijul. A követek nagy útiköltségben részesültek. 1408-ban (467. lap) 150 porosz márkát, és további 350 márkát fizetett a rend útra-valónak „dem kompthur von der Balge“ „als her ken Ungern zoch in unsers homeisters botschaft“, szolgájának pedig élelemre 2 márkát. 1409-ben (537. l.) „Cristofero von Dancz zu zerunge gegeben“ 100 magyar forintot, a mi porosz pénzben 54¹/₆ márkát tesz ki. Szolgája csak 4 márkát kapott.

A Marienburgba érkezett magyar és egyéb idegen követeket szállóban (Herberg) helyezték el és ottani költségeiket utólagosan a rend pénztárából fizették ki. ²/₃ márkától (16 scot) ötödfél márkáig terjedő összegeket látunk ily célra följegyezve. Kivételesen magas tétel van az 536. lapon (1409 márcz. 31.) „item 28 m. 7 sch. vor her Cristofelen und Marcus von Nornerberg des herren konigs boten von Ungern us der herberge zu losen“. A mi a magyar követek neveit illeti, az említettekén kívül Stibor erdélyi vajda, ennek Miklós nevű irnoka, herr Moraccze, herr Radicz Stibor kancelláriusa és Sachsenheim a magyar király hírnöke neveivel találkozunk.

A kiadási tételek különböző pénznemekben vannak kifejezve. A magyar forint (százát 54 márka és 4 scotba számítva porosz pénzben, — 1 scot = ¹/₂₄ márka —) nagy szerepet játszik. Nem kevesebb, mint 84 lapon találunk e pénznemben kifejezett összegeket. Ezenkívül schok számra mért cseh (prágai) garasok, (darabját 17 fillérbe véve), angol aranynobelek, pomerán Tinckenangen-ek (márkája körülbelül ¹/₄ porosz márkába számítva), Kroner-ek és porosz márkák szerepelnek a számadásokban.

Eltelkintve attól, hogy Zsigmond király több ízben küldött bort és nyulakat (?) a rend nagymesterének ajándékba („item 7 m. dem erbaren Knechte geschant, der unserm homeyster den wyn und husen brochte, domete in der herre Konig von Ungern erete“ (a 478. lapon) a mit emez lazaczkokkal viszonzott neki, (526. és 538. lap), egyéb magyar termékek is vándoroltak Marienburgba. Így mázsaszámra hozatták a beszterczebányai vörösrezet,¹⁾ hogy belőle akkorában használatos löfegyvereket (kézi ágyukat) öntsenek. 1403 márcz. 12-éről (217. lap) ez van bejegyezve: „item 13 m. und 8 scot vor 4 zentener und ¹/₂ steyn (a steyn helyenkint változó, 12 és 24 fontnyi súlyegység) soler kopper und vor ¹/₂ zentener und 1 krompf unt zen buchsen zu gysen“ és 1408 május 4. (480. lap) „item 65¹/₂ m. 10 scot an 3 den vor 34 zentener soler kopper an 4 pfunt“. Egy mázsa magyar rezet 11 firdunggal vagyis 2³/₄ porosz márkával fizettek.

Magyar vasat is többször említ könyvünk, így 1401 május 20-án (112. l.) „item 1 m. und 8 scot vor 8 stejne ungerisch ysens zum zeiger (zeiger = óramű) és 1408-ban kétszer fizettek 48 márkát vor 2 leste (= kocsirakomány?) ungerisch ysen mit frucht (= szállítási díj?) und mit allen ungelde“ stb.

1) V. ö. Wenzel: Magyarország bány. krit. tört. 23. §.

Minket magyarokat érdeklő adat az is, hogy Marienburgban Árpád-házi sz. Erzsébet ereklyéje és reliquiariuma is őriztetett és kiváló tisztelet tárgya volt: „und 16 m. vor 2 fanen und vor das gehuse (Gebäuse, a. m. tok, itt: reliquiarium) zu sente Elyzabeth uf dem huse“ (Peter Molernek fizetve 1401 márcz. 17. 103. l.) továbbá „item 1 m. und 8 scot vor wachs dem Meister zu sente Elyzabeth heyligethum am Sonnabende vor Marie Magdalene.“ (1401 jul. 9. 118. lap.)

Két sisakdísz is említ könyvünk, melyeket Zsigmond királynak küldtek, talán ajándékba, „item 3 m. und 4 scot vor zwei gehenge zu zwen helm die der meister konige Segesmunde sendte (1399 jun. 8. 12. lap.)

Végül egy fejedelmi ajándékról kell megemlékeznünk, melynek tárgya értesülésem szerint behatóbb tanulmányozás után kapcsolatba fog hozatni az esztergomi székesegyház kincstárában őrzött és máig a szent olajok szentelésénél használatos szarvalakú díszedényekkel¹⁾ a mennyiben az ezek egyikén fönmaradt régi czímerek és a stíl ilyen következtetést megengednének. Az idevonatkozó tétel a könyv 467. lapján áll és így hangzik: „item 5^{1/2} m. vor 2 wesenthornen zu vor golden und reyne zuzumachen Werner dem goltsmede, die dem herren Koninge von Ungern gesant worden. item 1^{1/2} m. vor 2 futer zu den selben hornern, item 100 schok behm. gr. (150 m.) dem kompthur von den Balgen dem grofen von Seyne, als her ken Ungern zoch in unsers homeysters botschaft am sontage vor Valentini. item 350 m. prusch dem kompthur von der Balge of oly selbe reyse gegeben. item 6 m. Hannus Rasschow des meisters dynen vor eyn pferdt gegeben und 2 m. zu zerunge, als her mit dem kompthur von der Balge ken Ungern zoch; Pauwil his am sontage vor Agathe. item 15 schok behm. gr. (22^{1/2} m.) des koniges von Ungern pfyfern und herolde“ etc. (1408. február 12.). Ugy látszik; hogy a fősorolt egyének vitték Zsigmondnak az ajándékot.

Ezeket kívül még számos magyar vonatkozású adatot tartalmaz e könyv, melyeket e rövid ismertetés keretében nem sorolhattam föl, de a melyek minden esetre megérdemlik, hogy e kor tanulmányozóinak figyelmét magukra vonják.

G n.

1) Dankó : 84—85. lap. Czobor : 8—14. lap.